

(НИН, 25.12.2008)

У интервјуу НИН-у министар спољних послова Вук Јеремић позвао се на државно јединство када је реч о политици поводом Косова и Метохије. “Релативни успех који смо до сада постигли у одбрани уставног поретка је умногоме постигнут због тога што смо имали државно јединство које је обухватало и власт и опозицију”, каже министар Јеремић.

Није тешко чињеницама показати да од формирања нове Владе Србије (7. јул 2008) није било ни “државног јединства које је обухватало и власт и опозицију”, а ни “релативног успеха у одбрани уставног поретка”. У том периоду није донета резолуција Народне скупштине о Косову и Метохији, што убедљиво говори о одсуству државног јединства о том питању. То је био период вођења тајне дипломатије око распоређивања мисије ЕУЛЕКС-а на Косову и Метохији, чији је исход Председничко саопштење Савета безбедности УН у којем нема никаквих гаранција за наше државне интересе на Косову и Метохији. Таквих гаранција нема ни у Извештају генералног секретара УН. Ти документи нису објављени ни у једном домаћем информативном медију, званичном гласилу или сајту неке државне институције, рецимо Министарства спољних послова. За све то време јавност Србије обавештавана је о овим догађајима искључиво из изјава наших високих званичника. Када се те изјаве упореде са садржајем Председничког саопштења СБ УН (26. новембар) и са Извештајем генералног секретара УН о УНМИК-у (24. новембар), приметне су огромне разлике. Најзад, требало је да се одржи седница Народне скупштине 18. децембра поводом иницијативе за изгласавање неповерења влади (јер на други начин тема о ЕУЛЕКС-у на Косову не би дошла пред Скупштину) па да јавност нешто више сазна о “релативном успеху у одбрани уставног поретка”.

Чињеница је да се у Председничком саопштењу СБ УН не помињу ни ЕУЛЕКС ни план од шест тачака. Документ у коме се обе ствари помињу, а то је Извештај ГС УН, који је усвојен на седници СБ од 26. новембра, није правно обавезујући документ. Уосталом, анекс (саставни део) тог Извештаја је и Изјава власти у Приштини од 18. новембра у којој се предлог од шест тачака напросто одбацује.

Све ове чињенице једноставно противрече апелу министра спољних послова за државно јединство.

Званични представници Србије (председник Републике и чланови владе) још од јула ове године заступали су став да мисија ЕУЛЕКС-а може да дође на Косово и Метохију под три услова, којима је касније придодат и четврти. Требало је да ти услови у нашој јавности оставе утисак о пресудном утицају који Србија наводно има у овом процесу. Ти услови су следећи:

да мисија ЕУ буде статусно неутрална,

да мисија ЕУ не спроводи План Мартија Ахтисарија,

да се о распоређивању мисије ЕУ донесе одговарајућа одлука у СБ УН (правни основ).

Додатни услов било је усвајање “плана од шест тачака”, којима се, наводно, регулишу посебни односи између УН и Србије у новој фази деловања међународне заједнице на Косову и Метохији.

Сада, када су нам сви документи познати, дакле и Председничко саопштење и Извештај ГС УН, можемо лако да оценимо домашаје и резултате ове “политике условљавања” Србије. Пре тога, треба рећи да очигледно избегавање директног упознавања јавности са садржајем ових докумената изазива велику подозривост и сумњу у политички маркетинг којим је јавном мњењу Србије сугерисан још један велики дипломатски успех владе (сахрањивање Плана М. Ахтисарија на светској позорници и слично). Када у светлости поменутих докумената погледамо услове које је наша страна поставила, постају проблематични не само резултати и “успеси”, већ и сами услови.

1) Статусна неутралност. Најпре се морамо питати: шта уопште значи наше залагање за “статусну неутралност” било које мисије која се под окриљем УН спроводи на Косову и Метохији? Резолуција СБ УН 1244 (1999. г.) на три места се изриком позива на очување суверености и територијалног интегритета СР Југославије (сада Србије). У њеној

преамбули стоји: “Поново потврђујући приврженост свих држава чланица суверенитету и територијалном интегритету СР Југославије и других држава региона, како је наведено у Хелсиншком документу и анексу 2...” То значи да било која међународна мисија на КиМ под окриљем УН мора бити “статусно” врло јасна и одређена према Србији, тј. она може бити присутна само ако потврђује њен суверенитет и територијални интегритет. Залагање за некакву “статусну неутралност” нове мисије, у овом случају ЕУЛЕКС-а, само значи одрицање наше државе од гаранције коју Светска организација пружа њеној суверености и територијалном интегритету. На такво залагање ниједна влада, нити било који државни орган Србије, нема право.

1) Однос према Плану М. Ахтисарија. Овде се поставља питање колико је ЕУЛЕКС стварно статусно неутралан, овог пута у односу на једнострано и нелегално проглашену независност Косова. Једини правни и стварни основ формирања и деловања ЕУЛЕКС-а јесу одговарајуће одлуке Европског савета и Савета министара ЕУ. Правни основ за овакав ангажман не представља ни Извештај ГС УН ни Председничко саопштење СБ УН, у коме се ЕУЛЕКС и не помиње. Много пре него што су органи УН донели поменуте документе, Европска унија је усвојила читав низ одлука о установљењу, мандату и начину спровођења своје мисије на КиМ. Заједничко свим овим одлукама ЕУ јесте експлицитно или имплицитно ослањање на Свеобухватни план за решење статуса Косова и Метохије (Ахтисаријев план). На основу тих одлука Европског савета и Савета министара ЕУ, ЕУЛЕКС је почео да се размешта на КиМ много пре него што су донети поменути документи УН.

Колико се ове одлуке ЕУ заснивају на Плану М. Ахтисарија, илустроваћемо само једним документом, Заједничком акцијом Савета министара ЕУ од 4. фебруара 2008. године, којом је мисија ЕУ коначно добила свој назив – ЕУЛЕКС, свој јасан мандат и правила о свом раду. Када се боље погледа, мандат те мисије био је одређен управо Планом М. Ахтисарија, који је био одбачен у Савету безбедности УН јула 2007. Довољно је упоредити текст Заједничке акције и одговарајућих одредаба у Плану М. Ахтисарија да би се установила идентичност садржаја. Ево само једног примера: У чл. 2.1 Заједничке акције стоји: “ЕУЛЕКС КОСОВО ће помагати косовским институцијама, судским и извршним властима у њиховом напредовању ка одрживом и одговорном амбијенту и у даљем развоју и јачању мултиетничког правосудног система, мултиетничке полиције и царинске службе, обезбеђујући слободу ових институција од политичког уплитања и ослањајући се на признате међународне стандарде и најбољу европску праксу.” У чл. 13.2 Плана М. Ахтисарија стоји: “Мисија европске политике безбедности и одбране ће помагати косовским властима у њиховом напредовању ка одрживом и одговорном амбијенту и у њиховом даљем развоју и јачању независног судства, полиције и царинске службе, обезбеђујући независност ових институција од политичког уплитања и у складу са признатим међународним стандардима и најбољом европском праксом.” Оваквих примера има више.

Можда није наодмет поменути да је План М. Ахтисарија заправо план за спровођење тзв. надгледане независности Косова и да је улогу надзорника на независном Косову овај план ексклузивно доделио Европској унији. Али, да би реализовала ту улогу, ЕУ је морала претходно да призна независност Косова, што је она и учинила на свој начин.

3) Захтев за одлуку СБ УН о распоређивању мисије ЕУЛЕКС. Ово је био трећи услов наше владе. Из претходног смо видели да ће ЕУЛЕКС у свом деловању следити само правни основ своје организације, а то је ЕУ. Поређењем два текста лако је утврдити да је садржај и мандат ангажовања ЕУЛЕКС-а најпре дат у Плану М. Ахтисарија, па тек онда у одлукама Савета министара ЕУ које су савршено сагласне с тим Планом. Као што смо поменули, Председничко саопштење СБ УН и не помиње ЕУЛЕКС.

Али, пре свега није јасно зашто је наша влада тражила одлуку СБ УН о ЕУЛЕКС-у када је исти орган пре више од годину дана, крајем јула 2007, одбио ангажовање мисије ЕУ на основу Плана М. Ахтисарија одбивши сам План. Одговор на ово питање упућује на чињеницу да је Влада Србије суштински променила дотадашњу политику одбране суверенитета и територијалног интегритета Србије, великодушно излазећи у сусрет политици неких западних сила о отимању Косова и Метохије из састава Србије.

План шест тачака. Нашој јавности власти Србије представиле су тзв. План од шест тачака као наш услов, штавише испуњен, за престанак Владе Србије да се ЕУЛЕКС распореди на Косову.

Када се погледа шта је у Извештају ГС УН речено о шест области (полиција, судство, царинска политика, управљање границом, саобраћај и инфраструктура, и српска верска средишта), види се да су за прве три области дате само одредбе о привременим решењима, док за друге три није речено ни толико, већ само да ће се о њима наставити дијалог. Суштина овог дела Извештаја ГС УН јесте у позиву генералног секретара УН свом специјалном представнику да посредује у дијалогу између Београда и Приштине како би се нашао заједнички језик за неке погодности српској заједници као националној мањини. Стога уводне одредбе овог дела Извештаја не говоре о дијалогу УН и Србије око уређења ових области него о потребном дијалогу Београда и Приштине. Када се текст пажљиво чита, види се да ту нема никаквих гаранција за српску заједницу које би се оствариле без престанка Приштине.

Сасвим је могуће, чак је врло вероватно, да тзв. План од шест тачака послужи западним

силама да употребе УН, тј. ГС УН и његову службу, да уведе Србију у трећу и последњу фазу признања Косова као независне државе. После прихватања Споразума о стабилизацији и придруживању (прва фаза) и мисије ЕУЛЕКС-а (друга фаза), треба прећи на отварање дијалога о добросуседским односима са независним Косовом (трећа фаза). Разговор Београда и Приштине око неких погодности за српску мањину на КиМ у поменутих шест области могао би бити одличан увод у стабилизовање односа Србије и Косова као добрих суседа.

Све ово показује да је позив министра спољних послова на државно јединство о косметском питању дошао тек пошто су наши државни представници пристали да се мисија ЕУЛЕКС распореди на Косову и Метохији. Не пада ми на памет да тврдим да та мисија не би дошла у Покрајину и без пристанка наших власти. Разлика је, међутим, суштинска: без пристанка наше државе њен долазак био би и нелегалан и нелегитиман. Овако, уз престанак наших власти изречен у Светској организацији, ова мисија и поред сумњиве легалности располаже сасвим пристојном легитимношћу у међународним оквирима.

(Аутор је народни посланик и министар за Косово и Метохију у претходној Влади Србије)